

tempus appellandi reponat: si autem non deferendum putaverit mittat processum originaliter, &c. quæ ordinaria provisio ex simplici querela expeditur, ut post Cov.in c. 35. n. 3. vers. ceterum, & Joan. Gutier. pract. qq. lib. 1. q. 20. n. 7. Bobadil. in polit. l. 2. c. 18. n. 139. refert & sequitur Caned. in q. Canon. 45. n. 39. & est praxis usitata, de qua nostra l. 36. ibi: *Quexando se que no se otorga la appellacion, que justamente interpone del juez Ecclesiastico, den nuestras cartas en la forma acostumbrada en nuestro consejo, para que se otorgue la appellacion, &c.*

33 Quæ provisio ordinaria ita facile expeditur, alio non cognito, tum, quia ea non arctatur iudex ad deferendum, sed ejus arbitrio, & facultati relinquitur deliberatio, quia non est arctatoria, sed exhortatoria & monitoria, quæ suscitatur iudex Ecclesiasticus, ad hoc, ut denuo informetur de natura, & qualitate appellationis & si legitimam esse invenerit, reducat ad viam justitiæ, & juris legitimos transire, desistendo à violentia, & deferendo appellationi coram superiore iudice proseguenda, ut dicit Olivian. de jur. f. f. c. 11. n. 54. ubi alios allegat Sese de inhibi. c. 8. §. 3. sub n. 7.

34 Hæcque provisio ordinaria justificatur ex doctrina Octaviani decis. Pedem. 30. n. 25. Salced. in additio. ad praxim. Bern. Diaz. lit. A. vers. qua absque adeo, f. 326. affirmantium, quod si clericus iusto timore ductus non audens coram suo Prælatu comparere, potest ad Principem recurrere ejusque consiliarios, & ab eo literas Regias postulare, ne iudex Ecclesiasticus illum indebitè opprimat, nec injuriis violenter afficiat, sed nec ex obruto juris ordine postposito procedat, per Bal. in l. fin. col. 1. C. de edicto Divi Adri. & ex auct. de sacris. episc. §. omnib.

35 Tum etiam quia ex ista prima monitione directa iudici, ut desistat, illi nullum præjudicium inferitur, cum ejus libertati relinquatur, ut bene advertit Sese in epist.

36 ad Regem n. 78. quæ est in 2. tom. decis. ad Princ. & quia oppressus conquerens juris præsumptionem omnimodam pro se habet, cum in omnibus appellatio admittenda est, & in majorib. C. de appell. cui in dubio deferendum, ut vulgare est, & sic exhortatio juris est potius dicenda, cum Princeps secularis in hoc dicatur minister juris (ut cap. superiori dixi) qua provisione Regia iudici Ecclesiastico intimata, quandoque facit quod ea exhortatus est, meliùs perpendendo negotium, & deferendo appellationi; omnia in iustè attentata (si quæ sint) reponit, prout de jure tenetur, etiam si jam functus sit officio iudicis, quia ad reponendum à se attentata post appellationem legitimam liberam facultatem habet, de quo nos latius multa congerentes scitu digna infra, c. 3. à n. 10. usque ad n. 23. & ferè per totum, pro quo expendo textum famosum in c. qualiter, el. 1. de accusat. ibi: Nec inde nascantur injuriæ, unde jura nascuntur, ideoque mandamus, quatenus ad conscientiam vestræ iudicium recurrentes, si contra præscriptum ordinem, tanquam homines excessivis, non pudeat vos errorem vestrum corrigere, qui positi estis, ut aliorum corrigatis errorem, &c. quem in revocatione excessus exequutoris adduxi infra, 4. p. c. 14. ad fin.

38 At si iudex, ut minus legitimæ appellationi non esse deferendum putaverit, debet provisionis ordinariæ secundam partem adimplere, quæ sibi conditionaliter est appositâ, ibi: *E si el juez Ecclesiastico no la otorgare, manden traher à las nuestras audiencias el proceso Ecclesiastico originalmente, quare ex eisdem verbis clarè colligitur, ut superius probavimus nuperimè, in facultate iudicis esse, evitare cognitionem violentiæ, & processum expositionem, cum ejus electioni appositum sit, violentiam tollere, scilicet, deferendo appellationi legitimæ ad superiorem, ac omnia in ejus præjudicium attentata reponendo, quoniam (ut superius probavi) isthæ violentiæ cognitio consistit, & fundatur in notoria violentia, at cum per delationem, & consequitivè repositionem (si quid est quod reponatur) à violentia destituisse*

iudicem evidenter apparet, mentè cognitio cessabit, quia cessante causa cognitionis, cessabit cognitio, cum cessante causa, de app. & probatur in d. verbis, ibi: *E si juez Ecclesiastico no la otorgare la appellacion, &c.*

Quare (ut superius dixi) ista provisio ordinaria, imò & cognitio, aut processus remissio, non est præcisâ, sed cautiva in iudicis posita facultate, scilicet aut desistat ab illata violentia, aut remittat originalem processum, ut & post hæc considerat pulchrè Sese in tract. de inhibi. c. 8. §. 1. n. 34. & §. 3. n. 29. post Afflic. decis. 24. Menoch. de recuper. rem. 15. Fulvium Pacian. cons. 164. ubi dicit, quod tantum durat isthæ cognitio per viam violentiæ, & recursus, quantum violentia, non amplius, & multo post hæc idem sentit Ceval. in tract. de cognitio. per viam viol. gl. 10. n. 3. nullo tamen citato Doctore.

Unum tamen ex eisdem verbis legis Regiæ notabis, ibi: *Para que se otorgue la appellacion, & iterum: E si el juez Ecclesiastico no lo otorgare, &c.* quibus videtur probari sufficere iudicem Ecclesiasticum deferre absque eo, quod reponat, & eo tantum satisfacere provisioni Regiæ; quæ verba debet subintelligere, quando non est quid reponat, putâ, quia iudex ad executionem non processit, quia tunc sufficere deferre, quod secus erit quando aliquid executioni tradiderit, quia tunc consequitivè debet illud reponere, quia aliter non satisfaciet intentioni provisionis, ut dicit Ceval. ubi proxime n. 1. tradit etiam Villa Diego in sua politica c. 4. n. 39. & 32. f. 78. Joan. Guttier. l. 1. Canon. hu. est. c. 1. n. 90. quæ lex ita debet declarari ex posteriori parte ipsius, ibi: *Y repongan lo que despues della violen hecho, quia non est novum, ut una pars legis instrumenti, aut testamenti alteriusve dispositionis, ex alia ejus parte declaretur (quod non curo probare) maximè quia sicut appellationi tanquam non legitime denegata delatio habet tacitè consequitivum, executionem sententiæ, ita etiam per contrarium ejus delatio habet etiam consequitivum attentatum declarare, & reponere c. cum teneamur. de appell. cap. non solum, eodem tit. in 6. de quo, & nos latius examinamus infra, h. 1. p. c. 6.*

Et licet ad expediendam ordinariam, quæ, ut monitoria, & exhortatoria, non arctatoria ex nulla præcedente causæ cognitione, sed solum ad simplicis partis assertionem concedatur, tamè ad effectum adstringendi, & arctandi iudicem Ecclesiasticum desistere à violentia, & ut protectio, & extrajudicialis defensio per Principem præstetur, non sola libelli protectio sufficit, sed prius debet de ea (non quoquomodo, sed notoriè, & per rei evidentiâ) constare, Afflic. in consir. de Burgen. n. 3. vers. sed pro declaratio col. 2. rub. 67. de sacram. pref. l. 1. Salicet. in l. ad creditor. n. 30. C. de pign. Alexan. cons. 131. n. 8. l. 4. Pacian. cons. fin. n. 69. pulchrè Sese in epistol. ad Regem. n. 77. & 78. & omnes etiam Doctores allegati supra, c. 6. n. 16. citati eandem probant conclusionem, ideo dicitur in d. l. Manden traher à las nuestras audiencias el proceso Ecclesiastico originalmente, el qual trahido sin dilacion lo vean.

Quam actorum originalium exportationem, ad effectum cognoscendi ex eis an violentia facta sit, quod fieri possit licitè per Principem temporalem, probant Octavian. decis. Pedemont. 30. n. 18. vers. non enim, ante fin. n. 25. & Bobad. in polit. l. 2. c. 18. n. 139. Gutier. in pract. lib. 1. p. 20. n. 7. Caned. in pract. q. Cano. 45. sub n. 3. vers. observandum tamen est, non enim ita facile se movere debet aliter de violentia non apparendo, fortè que potius illam inferre: sic ex obruto auxilium impetiri, & multoties contingeret, vi oppressum amplius afficere, & opprimere, & offendentem protegere, & sic an sit violentia, perquirat. Juxta text. in c. licet Eli. ibi: *Descendâ (inquit Dominus) & video utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, &c.* & iterum non facile credere debet, nec ad vindictam accedere, cum res est (in cognita, sed coram senioribus diligenter est veritas perscruta

perscrutanda &c. de simonia, & Deuter. c. 3. quare sollicitè, & diligenter rei veritate perscruta, si invenieris certum esse, quod dicitur, &c. textus in cap. inter hæc 1. de pœnis. d. 3. Clem. pastor. §. verum, de sent. & de jud. text. in c. si verò, 86. d. ibi: *Si verò de quocumque clerico ad aures tuas pervenerit, quod te iuste possit offendere, facile non credas, nec ad vindictam, &c. oprimus text. c. Deus omnipotens 2. q. 1. & pulcher text. ad propositum in c. nos si, in princip. 2. q. 7. quem citant, & per eundem asserunt pedè, ubi proxime n. 13. Bobad. d. c. 18. num. 140. hæc enim processus exportatio, & ex eo instructio & informatio actus est extrajudicialis, cum adhuc quando Curia instructionem, & animi motum, est deducenda informatio ex testibus cum assertionem simplici tamen, & absque juramento, & extrajudicialiter fieri, certum est, & absque partis citatione, ut latius probavimus infra, versiculo quod & ex eo iterum cognoscitur, à num. 137. ergo à fortiori dicendum est in hæc actorum exportatione, & nuda inspectione.*

100 Nullum igitur humana natura, nec ingenii fecunditas, & acumen, quantumcumque ornatum litteris, & experientia instructum, meliorem potest modum magis æquum suavem, & economicum, ac politicum, naturæ negotii (quod gerimus) investigare, & reperire, quam qui ab hac instructione & praxi est hæcenus inventus, si quidem acta faciunt rem notoriam & quod ex eorum inspectione apparet, notoriè & evidenter constare dicitur, Ruin. cons. 78. lib. 4. Guid. Papæ dec. 50. Menc. consil. 110. n. 7. l. 2. Covarr. in pract. 3. p. c. 15. n. 3. Avéd. resp. 26. n. 10. Ojalora. de nobil. 3. p. c. 5. n. 3. Didac. Perez. in l. 2. tit. 15. l. 3. ordinamen. gl. 1. vers. intellige, & limita. Mexia, in l. Toleti, in respons. ad prime part. 2. fundam. n. 15. Azeved. in l. 2. tit. 17. n. 30. cum seq. libr. 4. recopilat. Guttier. practic. quest. l. 1. 96. quest. a num. 5. Ozasc. decis. Pedemont. 142. num. 33. Cæl. Barz. decis. Bononi. 55. num. 5. Rot. decis. 100. num. 12. p. 1. divers. Caputaq. decis. 266. p. 1. Petr. Suid. cons. 405. num. 2. in fin. Caned. in termin. practi. quest. canonic. 45. n. 14. Maroscot. vari. l. 1. c. 86. à n. 28. & cap. 28. & c. 89. à n. 29. de qua veritate infiniti penè Doctores testantur, quorum nomenclaturam congestimus infra, 3. p. c. 9. à princ. & per aliquot columnas, ubi plurimas doctrinas hujus justificationis valde utiles reperies.

102 Ex hac enim mirifica forma extrajudiciali inventa omnibus oitur utilitas, nam per eam diligenter occurrit instanti necessitati vi oppressi, cui non retardatur defensio & protectio, quem celere requirit periculum instans, pro quo accuratè & latè consideravimus supra cap. 1. prælud. 3. circa justificationem juris positivi, secundo fundamento, vers. nam propter longam distantiam à n. 10. cum pluribus seqq.

103 Nam si probatio per testes expectaretur, etiam probantes de notorietate (quod hoc casu foret difficile) per impugnationem alterius partis offuscaretur notorietas, & essentia notorii evacuaretur, quousque juris terminis servatis agnosceatur notorietas, ut post Abbar. Cardin. Gramat. & Gandin. testatur Foller. in pract. crim. verbo item quod est notorii, n. 14. Decian. cons. 283. num. 27. Carter. in practi. crimin. tit. de appella. §. secundus erit casus, à n. 111. Boff. & alii, quos citat Farinac. in tract. crimin. 1. com. quest. 21. num. 116. & Mascari. de probatio. cons. 1101. à princ. & sic maximum sequeretur inconveniens, excederetque modus legitima extrajudicialis defensionis, cum potius judicialis eo modo dici possit, quod absit, & eadem intentione consultò jubetur, processum originaliter exportari, ut partium commoditati, & utilitati, expensis, & dilationibus consultatur, quæ supervacaneæ forent, cum processus non exportetur, ut in Senatu retineatur ad cognoscendum in causa appellationis, sed de nullo illo articulo naturalis defensionis, quod nomeno durat, ut in d. l. 36. ibi: *El qual trahido sin dilacion lo vean*; cui consonat Salgado de protect. Reg.

l. 24. tit. 5. lib. 2. recopil. ibi: *Se vean antes y primero que otros pleitos algunos sin embargo de las ordonnanças, que sobre esto ay que en quanto dispensamos con ellas, &c.* aded ut nullus libellus (dempra querela) exceptio, contestatio, testium exceptio, scriptura, aut aliorum actorum presentatio, repulsio, aut impugnatio, admitatur, sed cuncta, quæ cogitari possunt, ex inspectione processus deteguntur, alio juris ordine attentato, nec servato, quem notorietas ex actorum inspectione resultans, non patitur.

Et meritò quia in notorii ordo juris non servatur, sed ordo est ordinem non servare, c. pervenit de testibus, c. consuluit, de appell. cap. ad nostram secundo, de jur. jur. c. bone 2. de electione. cap. manifesta, de penitent. & remiss. c. cum delictus, de purgatione canon. c. olim. 1. de restit. spoliat. c. super eo, de test. cogend. c. quanto, de trans. prælatu. Bald. in l. Presbyteri, col. penult. C. de Episcop. & cleric. Marfil. consil. 5. n. 2. & smgl. 511. Deci. cons. 544. n. 6. Paris. consil. 111. n. 8. l. 41. Capr. in tractatu de notor. membr. 4. n. 2. & 40. Gramat. decis. 36. n. 41. & 56. & decis. 45. n. 55. Menoch. de recuper. possrem. 14. num. 260. Foller. in pract. verb. item quod commissum crimen notorii, n. 1. Boff. in tractatu quomodo procedatur in crimine notorio, Ant. Gomez. l. 3. de delict. c. 1. sub n. 42. Clar. in pract. quest. 9. in princ. Corrad. in pract. crimin. tit. de notor. crimine, n. 1. in princ. & in fin. Antont. de Butr. in tract. de notor. art. 4. à num. 5.

Necessitas enim instans, & moræ imminens periculum (quod hoc casu consideravimus exactè supra, c. 1. prælud. 3. à n. 100. justificationem juris canonici & positivi fundam. 2.) non recipit dilationem, cum tunc à juris regulis meritò recedatur, legem non admittit, atque legem tribuit, licitum facit aliàs illicitum, text. in cap. ant. defens. civit. §. audiol. 2. tit. 9. p. 5. cap. sicut, de consecrat. d. 1. cap. licet, de feriis, cap. discipulos, de consecratio. d. 5. c. si nulla necessitas 23. q. 8. l. 2. C. de parr. de filios distra. l. unica, & ibi gl. expedite, ff. de off. confisus. l. nemine, C. de regl. & sumptib. funer. Tiraq. de retr. tract. 1. §. 1. g. 9. n. 82. & latius §. 26. gl. 1. n. 18. & sequentibus. & in tractatu de pen. tempor. caus. 33. per totam. Chassan. in consuetud. Burg. rubr. 1. §. 4. gl. 1. n. 26. Caquer. decis. Pedemont. 68. n. 28. alios citat Quelada divers. q. c. 2. n. 3. Bernard. Diaz. in reg. 496. Greg. Lopez in d. l. 2. gl. 5. Bobadill. lib. 1. num. 17. & c. 1. n. 71. à n. 169. cum sequentibus & iterum lib. 2. cap. 18. n. 318. Mart. tractatu de juris. 1. p. cap. 48. à n. 27. & 28. & sequentibus, qui quidem alios plurimos referunt; ergo meritò dictus juris ordo omittitur, quia negotium de quo agimus non patitur, quare meritò affirmandum est nostrat. 1. Regiæ 36. omnia juris principia favere omnimodæ justificatione procedere, in prædictis verbis: *El qual trahido sin dilacion lo vean.*

Cum enim in hujusmodi extrajudiciali cognitione tractetur de regenda violentia, & iniquitate iudicis: ac de ejus calumniosa oppressione inter cognoscendum de aliqua causa aliter legitimè apparere non poterit, sed propria, vera, & indubitata probatio illa est, quæ sit per actorum inspectionem, & ideo meritò appositæ sunt in d. l. 36. illa verba, *y si delles constare*, ac si dixisset non aliter constet, quia etiam alio modo possit constare, ad nos non pertinet, nec nostros consiliarios, sed in hoc casu hæc sit permilla, duntaxat legitima dicatur probatio, aliis probationis modis, & formulis exclusis, quoniam in necessitatibus solet Princeps non servato ordine subvenire: textus est in l. ibi, extra ordinem Princeps in causis necessitatis subvenit, ff. de ventre inspiciendo, de quorum verborum intellectu, & interpretatione latius egimus infra, hac 1. part. c. 3. à n. 29. cum pleribus sequentibus, ubi probavimus, aliud genus probationis ex illis verbis exclusum, postè que Principem ex publica utilitate novum in aliquo casu probationis modum inducere, ita ut aliter

aliter probatum, etiam aliis legitime, nec admittatur, nec licitum dicatur, de quo articulo accurate ibi actum est, ad quae te remitto circa interpretationem praedictae l. Regia 36. in verbis relatis.

14 Quod & ex eo comprobatur nostra l. Regia, etenim iste modus probationis directus est, & concludens ceteris longè certior; quoniam quando iudicis dolus, & iniquitas in procedendo arguitur, idem processus, eademque acta per ipsum gesta inspicienda sunt, ut injuria iniquitas, excessus, & violentia deregatur ista est B. doctrina in l. societatem, §. arbitrorum, num. 26. ff. pro socio, Abb. in consil. 2. lib. 1. Butrigar. consil. 24. col. 5. Salicet. in l. cum antea, col. penult. vers. quare octavo, C. de arbit. Alex. consil. 101. in fin. l. 2. Oriam tractatu de arbit. col. 4. Menoch. in tract. de arbit. iudicium, l. 1. q. 7. ubi adducit fundamentum.

15 Et quia denegata delatio appellationi, & inde suscepta exequutio an appellatio sit legitima, legitimeque interjecta, non aliter constare, nec apparere potest (moraliter loquendo) quam ex actorum inspectione, etenim ex eis deducitur, quae actionis natura intentata sit, & an in ejus prosecutione juris ordo, ut solemnitas sit servata solet enim (prout in dies, immò passim accidit) aliqua privilegiata via intentari, ad alimentorum executionis, aut ex instrumento gaurentiatiato sive ex exequutorialibus remediis, ex l. fin. C. de

16 edito D. Adrian. petitio, quae sui primava natura intenta, non admittit appellationem suspensivam, & per consequens, nec iudex denegans delationem vim facit: accidit tamen ex variis causarum figuris, ex ordine modoque procedendi, intentandi, aut excipiendi (prout in discursu hujus tractatus passim reperies) alterari, & variari naturam iudicii, & qualitatem appellationis mutari, & ex privilegiata, & inappellabili sententia, & iudicio, non privilegiatum, & appellabilem effici; ut ex iudicio sui naturae appellabili, inappellabile ex processu progressu sit effectum, & violentia in non denegata appellatione detegatur, quod ne novum est, nec arduum, sed per momentum, in diebus contingit; quia nihil studiosis occultum est, maximè

17 Senatoribus, & advocatis Senatus Regii Gallie, quibus certè prae ceteris haec violentiarum natura (tum ob ejus frequentiam, & maximum concursum; tum ob continuum eorum laborem, & ingenii acumen) clariùs, & efficacius patet, prout fatentur omnes Senatores, & advocati ex eo Senatu ad alios, & consilia convocati.

18 Haec igitur omnia impossibile penè iudicandum est, ut aliter (scilicet per testes) quam ipsius processus (& ille integer inspectionem queat apparere, & justificari; & quia haec negativa, nèpe delatio denegata est iustae

19 appellationi; ex actis decet constare; etenim negativa coarctata ad certa acta per inspectionem oculorum est probanda, id namque, quod non reperitur in eis, praesumitur non factum, nec adfuisse: bonus textus in cap. cum ad sedem, de restit. spolia. cap. 1. de lit. contestat. l. fin. C. de rebus credit. ubi communiter Doctores, Decius consil. 426. praeponitur, col. fin. lib. 3. Felin. in cap. illud, in fin. d. praesumpt. Alex. consil. 123. scripsit, col. 9. versiculo praeterea, lib. 4. Cassiad. decis. 8. num. 2. super regulis. Petr. de Ancarran. consil. 207. in quaest. col. 2. Angel. consil. 138. vifis, col. 2. Lap. allegat. 55. in 2. col. circa fin. & post Bart. Abb. Bald. & alios plures, probat Vant. in tract. de nullit. sentent. tit. à quo, & quibus modis, & c. n. 28. & à num. 12. cum pluribus seqq. & iterum tit. de inhabilit. seu defectu mandati, & c. num. 62. supra Afflic. decis. 43. num. 5. & Mar. de Fan. in tractatu de probanda negativa, tom. 3. Besc. consil. 40. n. 2. Herculian. in tractatu de probanda negativa num. 123. & num. 176. Petr. Surd. decis. 21. n. 1. Marcus Anton. Marcerat. variar. resolut. lib. 3. resolut. 1. n. 45. de cujus genere probationis exactè, & accuratè plura congestimus infra, 4. part. cap. 3. vers. quemadmodum autem iste excessus sit probandus, à num. 163. cum

seqq. ubi egimus, ut hoc modo sit probandus exequutio excessus.

Ex quibus omnibus illud in praxi valdè utile deducendum venit, quod ea acta, quae coram iudice Ecclesiastico praesentata non fuerunt, non possunt ad tribunalia trahi, quantumvis necessaria sint, & utilia ad appellationis justificationem, vel impugnationem, ut etiam in terminis advertit Gasp. Rodrig. de annu. reddit. lib. 1. q. 17. sub num. 66. ad medium, quoniam cum ipse illa non viderit, non potest redargui, cur aliter iudicavit, quod in fortioribus terminis procedit in iudice, ad quem ab aliquo gravamine, & interloquutoria est appellatum quoniam gravamen debet verificari actis antiquis gestis, & praesentatis coram iudice à quo, non autem ex novis scripturis, seu actis illi incognitis, & post modum coram ipso iudice ad quem exhibitis, pulchè Bard. in l. societatem, §. arbitrorum, n. 16. ff. pro socio, Abb. consil. 2. num. 2. lib. 1. Butrigar. consil. 24. col. 5. Salicet in l. cum antea, col. penult. vers. quare octavo, C. de arbit. Alexand. consil. 101. in fin. lib. 2. Oriam. tract. de arbit. col. 4. Menoch. de arbit. lib. 1. quaest. 72. & post Joan. Andr. in rubr. de consuetud. & alios quos citat, ita tenet Rolan. à Val. consil. 48. n. 16. & 23. fol. 173. & alibi passim per Doctores, quanto magis hoc erit verificandum in ista extrajudiciali cognitione, in qua nec adhuc datur interloquutoria, imò ipsa appellationis dilatio interloquutoria dicitur de quo nos infra, 3. p. c. 17. ad princ. & cap. 18. pariter ad princ. in qua (prout pluries diximus) non datur cognitio super iustitia, vel iniustitia appellationis, nec ad effectum revocandi sententiam, nec etiam annullandi; quare nihil mirum, ut duntaxat acta gesta, & cognita iudici Ecclesiastico attendantur in Senatu Regio, omnimodo explosa aliorum actorum seu scripturarum admisione, ex hactenus dictis, prout communiter praeticatur, & ad unquam observatur, cui conveniunt ponderanda verba nostrae legis Regiae, ibi, *El qual trahido sin delacion le vean, y si por elles constare, &c.* ut transportatio, seu adventus actorum & inspectio unum sit continuum, nullo mediante, nulloque admissio dilationis vestigio; & fateor tamen quod si simus in appellatione ab iis gravamini- bus, quae iudicis facultati relinquuntur, revocare, juxta notata in cap. cum cessante, de app. & quae nos latius infra, hac 1. p. cap. 5. quod poterit gravatus, & conqueustus nova acta coram eodem iudice Ecclesiastico presentare, petendo sui gravaminis revocationem, adhaerens appellationi propositae à denegata revocatione, & isthaec acta exportari etiam possunt ad tribunalia, prout fieri solet in casu, de quo loquimur.

Circa quam provisionem ordinariam nonnulla adnotanda sunt necessaria in praxi. Et primò quòd si iudex Ecclesiasticus neutram ejus partem adimpleat, scilicet, nec deferat, & reponat (prout dictum est) nec mittat processum originalem ad partis instantiam; secunda provisio expeditur (quae sobre carta dicitur) & quandoque cum expensarum condemnatione, solvendarum, sive à iudice, sive à tabellione per quem steterit processum mittere, quia ejus culpa factae sunt & causatae vi oppresso, quia ob inobedientiam Regiae provisioni sive priori, sive secundae, & ulterioribus solet ipse iudex Ecclesiasticus aliquando multari in expensis, probant Joan. Gutier. pract. quaest. civ. l. 2. q. 21. ad fin. fol. 64. vers. secundo considera, idem firmat pract. Monterrol. in paxi de Cancell. c. 2. de la segunda manera de los pleytos Ecclesiasticos, que se trahen por via de fuerza, fol. 94. de quo nos inferius, quod & ratio contingit.

Secundò notandum est, quòd in dicta provisione ordinaria jubetur iudici, & tabellioni (& huic sub certa poena, in illa inserta) ut mittat processum originalem integrum per nuntium, cui in Senatu fiatim salarium, & stipendium taxatum secundum tempus, & loci distantiam praestari, mandatur procuratori querelantis & quidem

127 quidè iustissime, nam regula generalis est, quòd quoties aliquid fieri petitur, expensis parentis faciendum est, textus expressus in l. quoniam liber, sibi, vel aliis per quos fuerint postulati sumptus competentes dari praecipiat. C. de testib. B. in l. 3. §. defend. ff. in quibus causis. in poss. eatur. Afflic. decis. 177. ubi Ursil. n. 2. Vincent de Franch. decis. 332. n. 3. idem B. in l. postulavit, in princ. de adult. Bal. in l. generaliter, §. is de presen. C. de reb. credit. Joan. Andr. in additio. ad Specul. tit. de instrum. editione, §. 7. in additio. mag. verb. oeconomus, in 1. col. vers. si talis scriptura, Hiero Campa diverf. jur. canon. rub. 7. c. 6. à num. 132. usque ad 134. praecipue si fortè contingerit, postulantem à Principe hanc protectionem in expensis condemnari per Senatorem, quod fieri poterit, quando violentiam nullam fecisse iudicem ecclesiasticum reperiat ex processu inspectione, si Senatui visum fuerit in nostra probat l. Regia ad fin. de quo nos etiam inferius dicemus, & loquendo in transportatione processus ad superiorem, ut appellantis expensis debeat fieri, quoniam ille tenetur ad expensas actus, qui instat pro illo actu; probat post alios Sigismund, Seac. tractatu de appell. q. 20. num. 10. & l. 1. caus. civi. & crim. c. 8. à n. 851. cum pluribus sequentibus, qui quidem ad plures casus in specie inferunt.

129 Tertio notandum est, quòd cum in dicta provisione apponitur certus terminus iudici & tabellioni, ut intra illum mittat processum praedictum, dicitur etiam in ea, ut pars appellata (in cuius favorem iudex vim fecit non deferendo) certioretur de actorum exportatione; ut intra illum certum terminum in Senatu compareat, si libi visum fuerit, ad informandum de appellationis natura, & qualitate, aut mittat procuratorem ad idem instructum. Circa quam intimationem unum non omitam omnino necessarium in hac materia, ut illa non sit citatio, sed quaedam simplex intimatio & certioratio, quae nec arctat ad comparandum, nec circumducitur, nec accusatur non comparentis contumacia quia ejus persona in hac cognitione extrajudiciali non est necessaria, quia cum articulus violentiae examinetur per actorum inspectionem, & rei evidentiam, ac notorium facti permanentis, qua propter (ut hactenus diximus) nulla admittitur allegatio, exceptio, instrumentorum, seu testium praesentatio, aut redargutio, contestatio, nec conclusio, sed inspectio extrajudicialiter, expeditur, ideo alicujus partis praesentia, nec ejus curatoris necessaria est.

131 Ideoque merito simplex certioratio est, ut hujus actorum transportationis notitiam habeat, quam quidem quilibet iudex saecularis facere potest, ita eleganter docet Jacob. Buttiga. Paul. & Bal. in l. testamenta omnia, per textum ibi C. de testam. Bal. in l. praescriptione, C. si contra jus, vel utili publ. Felin. in c. cum inter, col. 8. de exceptio. Jafred. Lanfranc. Bald. in suis observatio. decis. 323. incipit, citatio. Marant. de ord. iudicio. 4. p. d. 11. num. 36. pulchè Bobadill. in polit. lib. 1. c. 18. n. 131. ubi affirmant, quòd si quis compareat coram iudice saeculari dicens, juri suo esse consonum, ut aliquid intimaretur alicui clerico, ut certiorato praedictum fiat, aut interpellatus constituitur in mora, seu mala fide, quoniam ad hunc effectum praedictam intimationem, certiorationem licetè potest facere iudex saecularis; quod valde notabile est ad nostrum propositum, in quo nullum ferè praedictum illi, etiam ex non certioratione causatur, ut dixi.

132 Pro quo facit celeberrima glossa in c. cum clausis de off. delegat. quae pulchè considerat differentiam inter citationem & monitionem, ut monitio, cum nullam arguat superioritatem momenti, rectè à iudice saeculari inter clericos fieri valet quam glossam in nostris terminis refert & sequitur Marth. de Afflic. in dec. Neap. 24. n. 8. & idem tenet Paul. Castr. consil. 44. incipit, in causa Aegidij, convenit quòd Maria Soc. in tract. de citat. art. 5. vers. 23. Salgado de protect. Reg.

Et insuper facit quoniam quando clericus per laicum non simpliciter citatur, sed duntaxat ut compareat, si suà putaverit interesse, etiam in judicialibus potest hujusmodi citatio per iudicem laicum expediri, ex eo quoniam hujusmodi citatio potius dicitur incitatoria, & certioratoria, quam arctatoria; qui clericus, si eorum dicto iudice compareat laico, illius quoque iudicio, ac sententiae stare cogitur. Bald. in d. l. test. col. fin. C. de testa. Capol. cautel. 68. n. 3. Cotto in memorab. verb. clerici non possunt conveniri, pag. mibi 10. Marant. in specul. in 4. p. in 7. distin. iudicio. in fin. & hoc latè comprobatur Roland. consil. 29. n. 1. & seqq. vol. 2. Joseph. Ludov. conclus. 5. vers. ampliantur supra dicta, & c. in communi opinione. l. 1. Pro. 135 sper. Farin. post alios loco citato tractat, quid dicendum, quando ita citatur clericus comparet, & docet de jure, & interesse suo, putà, de possessione; an efficaciter reus necessarius; & Farina. ibi, num. 89. latè etiam tractas, quod in confectione inventarii citandi legatarii, possunt etiam aliqui legatarii clerici per laicum citari, quare evidenter patet, ut isthaec provisionis intimatio non sit citatio, sed monitio, exhortatio, & certioratio.

Quod & ex eo iterum cognoscitur, quia subiecta materia, & res de qua agimus, citationis non est capax, nec eam requirit, quia cum cognitio ex actorum inspectione fiat duntaxat ad nudam Curiae instructionem, & sui animi infirmationem, & morum, extrajudicialiter fieri dicitur, aded ut etiam ad illam testium assertio sit expectanda, nulla citatio necessaria est, Bal. in l. 3. §. si tibi, col. 2. vers. sed pone, juncto vers. sed ante, ff. de conditio. ob turpem caus. Alberti. de malef. in tractatu de testi. cap. 7. post num. 38. Angel. tractatu de malef. in verb. quod forma publica, n. 11. Scalicet. in l. fin. in fin. C. de quaest. Marfill. in l. de unoquoque, n. 35. vers. dicas tamen, ff. de re judi. & post n. 81. Bonif. de Vitalli. in clem. 2. n. 89. Marant. de ord. iud. 6. p. memb. 1. rubr. de citatione, n. 20. Mascari. tractatu de probatio. lib. 1. in praesentatione, q. 5. n. 39. & lib. 3. consil. 366. n. 6. Flami. Cartar. in tractatu de executione sententiae, c. fin. n. 175. & in pract. interrogator. reorum, l. 3. c. 3. n. 61. Bertazol. consil. 553. 138 num. 4. lib. 2. de quo nos latius in alio proposito (ut scilicet, hoc casu non procedatur jurisdictionaliter, sed extrajudicialiter, non servata juris forma, & ordine,) supra, pralud. 5. fundam. 4. à n. 215.

Et insuper quòd quando iudex aliquid facit ad sui instructionem, & informationem, ut citatio partis non requiratur, probant Bald. in l. non dubium, vers. juxta hoc quaro, C. de legib. Innocentius, Hostiensis, & Joan. Andr. in cap. fin. de praesumptio. Rom. in repetit. rubric. ff. de arbit. vers. item in officio iudicis. Barb. in repetit. cap. testimonium, de test. Bal. in c. 1. §. si duo, de pace tenenda & ejus viol. Hippolyt. in l. de unoquoque, ff. de re jud. Maria. Soci. in tract. de citatio. in 10. cas. Milis in reperto. verb. citatio non requiritur, quando iudex. Nicell. in tractatu de concord. gloss. 52. fall. 45. & post alios Ant. Gabri. commun. opinio. l. 2. tit. de citationib. concl. 1. n. 329.

Uterius, quia etiam in judicialibus, ubi pars si fuisset praesens non potuisset actum impedire, nec ei iustè contradicere, quia nullam potest allegare defensionem, citatio non requiritur, Rot. decis. 58. in novis, Milis in recepto verb. citari non oportet ad actum, Albert. Brun. consil. 1. Curti consil. 1. Hippolyt. in rubr. de probatio. Nicell. in concord. gloss. 52. fall. 16. & 26. Gozadi. consil. 92. Abb. in c. cum olim, de re jud. Oldrad. consil. 95. in fin. Paul. Castr. in l. quia poterat, in fin. princ. ff. ad trebel. Felin. in cap. qualiter, & quando, de accusa. Rom. in consil. 211. Carder. in consil. 8. tit. de constit. Hippolyt. singul. 30. incipit tu scis, & idem Hippolyt. singul. in l. 1. vers. fiat etiam ff. de ques. Marian. Socin. in tractatu de citatio. in secundo, & 7. casu Paris. consil. 5. vol. 4. Maria Junior. consil. 77. n. 110. vol. 1. Grat. consil. 1. volum. 1. Hanc infiniti penè tenent conclusionem, quos ut in uno referam, sequitur Ant. Gabr. lib. 2.